

**AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS
ANGLIAVANDENILIŲ IŠTEKLIŲ MOKESČIO ĮSTATYMO NR. I-2944
12 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTO**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Projektas parengtas siekiant perskirstyti mokesčio už angliavandenilių išteklius proporcijas, keičiant esamą teisinį reglamentavimą taip, kad 100 % mokesčio už angliavandenilių išteklius būtų įskaitomi į savivaldybės, kurios teritorijoje išgaunami angliavandenilių ištekliai, biudžetą.

Lietuvos geologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos duomenimis, Lietuvoje 1990-2020 m. iš viso išgauta apie 5,43 mln. m³ naftos. Jos gavyba nuo 1990 m. iki 2001 m. beveik kasmet augo, o po to pradėjo mažėti dėl gamtinių ir eksploatacinių priežasčių. 2019 m. šalyje išgauta 48,26 tūkst. kubinių metrų naftos – 13,5 proc. mažiau nei 2018 m., o 2020 m. jau tik 38,11 tūkst. m³. Tai yra 21% mažiau nei 2019 metais. Per pastaruosius 6 metus naftos gavyba **sumažėjo 72,5%**. 2020 m. naftos buvo išgauta mažiausiai per pastaruosius 20 metų. Nafta Lietuvoje yra išgaunama tik sausumoje, keturiose savivaldybėse: Klaipėdos r., Šilutės r., Kretingos r., ir Palangos miesto savivaldybėse

2018 m. už angliavandenilių išteklių naudojimą buvo gauta 3 409 164 Eur įplaukų į valstybės biudžetą. Savivaldybėms, atitinkamai buvo paskirstyta 340 914 Eur (Klaipėdos r. – 112 725 Eur.; Šilutės r. – 49 494 Eur; Kretingos r. – 138 453 Eur., Palangos m. – 40 242 Eur).

2019 m. už angliavandenilių išteklių naudojimą į keturių savivaldybių biudžetus buvo paskirstyta 277 003 Eur.

2020 m. už angliavandenilių išteklių naudojimą gauta 1 399 697 Eur mokesčių. Pagal esamą reglamentavimą, keturioms savivaldybėms buvo skirta 139 969 Eur. (Klaipėdos r. – 34 530 Eur.; Šilutės r. – 12 395 Eur; Kretingos r. – 71 158 Eur., Palangos m. – 21 886 Eur).

Iš pateiktų duomenų matyti, kad vien per pastaruosius 3 metus įplaukos į savivaldybių biudžetus sumažėjo daugiau kaip **2,4 karto**, o Šilutės r. savivaldybėje net **4 kartus**.

Vienas projekto tikslų yra siekti atstatyti šiuo metu savivaldybių gaunamas įplaukas už angliavandenilių išteklių naudojimą į buvusį lygį, kadangi stipriai mažėjant naftos gavybos kiekiams, savivaldybių gaunama mokesčio dalis taip pat drastiškai mažėja, o tai gali įtakoti savivaldybių viešojo intereso paslaugų infrastruktūros įrengimo ir modernizacijos mastus.

Rengiant projektą taip pat atsižvelgta į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo (toliau – Konstitucinis Teismas) 2020 m. lapkričio 3 d. nutarime Nr. KT187-N15/2020 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų, kuriais reguliuojamas tam tikrų programų, fondų arba institucijų finansavimas, nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (toliau – Nutarimas) priimtus sprendimus.

Pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas nenagrinėjo Angliavandenilių išteklių mokesčio įstatymo Nr. I –2944 (toliau – Įstatymas) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, tačiau Nutarime (be kitų įstatymų) buvo vertinama 1999 m. gegužės 13 d. Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo Nr. VIII-1183 (2014 m. lapkričio 13 d. redakcija) 10 straipsnio 1 dalis, kurioje įtvirtinta nuostata, kad „*Mokestis už aplinkos teršimą, išskyrus mokestį už aplinkos teršimą gaminių ar pakuotės atliekomis, paskirstomas taip:*

1) 30 procentų mokama į valstybės biudžetą. Šios lėšos naudojamos pagal tikslinę paskirtą Lietuvos aplinkos apsaugos investicijų fondo programos lėšoms administruoti ir šioje programoje numatytiems aplinkos apsaugos investiciniams projektams finansuoti aplinkos ministro nustatyta tvarka;

2) 70 procentų mokama į savivaldybės, kurios teritorijoje yra taršos objektas, biudžetą. Šios lėšos naudojamos pagal tikslingą paskirtį Savivaldybių aplinkos apsaugos rėmimo specialiojoje programoje numatytiems priemonėms finansuoti.“.

Konstitucinis Teismas nutarime pripažino, kad Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo 10 straipsnio (2014 m. lapkričio 13 d. redakcija; TAR, 2014-12-01, Nr. 18284) 1 dalies 1 punktą prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkto nuostatai, kad Seimas tvirtina valstybės biudžetą, 94 straipsnio 4 punkto nuostatai, kad Vyriausybė rengia valstybės biudžeto projektą, 129 straipsniui, 130 straipsnio nuostatai, kad valstybės biudžeto projektą sudaro Vyriausybė, 131 straipsnio 1 dalies nuostatai, kad valstybės biudžeto projektą svarsto Seimas ir tvirtina įstatymu, 2 dalies nuostatai, kad negalima mažinti įstatymų numatytų išlaidų, kol tie įstatymai nepakeisti.

Angliavandenilių išteklių mokesčio įstatymo 12 str. 1 dalyje įtvirtintos nuostatos („Angliavandenilių išteklių mokestis įskaitomas: 90 procentų – į valstybės biudžetą, 10 procentų – į savivaldybės, kurios teritorijoje išgaunami angliavandenilių ištekliai, biudžetą, iš jų 50 procentų skiriama savivaldybės teritorijų planavimo dokumentų rengimui ir jų sprendinių įgyvendinimui, viešojo intereso paslaugų infrastruktūros savivaldybės teritorijoje įgyvendinimui, viešųjų pastatų statybai ir modernizavimui, viešųjų ir rekreacinių erdvių įrengimui ir 50 procentų – Savivaldybių aplinkos apsaugos rėmimo specialiajai programai finansuoti.“) yra analogiškos Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo 10 straipsnio dalies nuostatomis, todėl atsižvelgiant į Nutarimo sprendimus turi būti keičiamos.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Įstatymo projekto iniciatorius ir rengėjas Seimo narys Simonas Gentvilas.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Šiuo metu angliavandenilių išteklių mokestis įskaitomas: 90 procentų – į valstybės biudžetą, 10 procentų – į savivaldybės, kurios teritorijoje išgaunami angliavandenilių ištekliai, biudžetą, iš jų 50 procentų skiriama savivaldybės teritorijų planavimo dokumentų rengimui ir jų sprendinių įgyvendinimui, viešojo intereso paslaugų infrastruktūros savivaldybės teritorijoje įgyvendinimui, viešųjų pastatų statybai ir modernizavimui, viešųjų ir rekreacinių erdvių įrengimui ir 50 procentų – Savivaldybių aplinkos apsaugos rėmimo specialiajai programai finansuoti. Įstatyme nustatyta, kad už nuslėptą ar nedeklaruotą angliavandenilių išteklių kiekį sumokamas mokestis ir dešimterioja mokesčio dydžio bauda yra įskaitoma: 90 procentų – į valstybės biudžetą ir teisės aktų nustatyta tvarka naudojama Aplinkos apsaugos rėmimo programai finansuoti, 10 procentų – į savivaldybės, kurios teritorijoje yra išgaunami angliavandenilių ištekliai, biudžetą ir teisės aktų nustatyta tvarka naudojama Savivaldybių aplinkos apsaugos rėmimo specialiajai programai finansuoti.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Pakeitus teisinį reglamentavimą ir perskirsčius mokesčio už angliavandenilių išgavimą tikimasi padidinti įplaukas į savivaldybių biudžetus, taip iš dalies kompensuojant dėl naftos išgavimo apimčių sumažėjusias minėtų savivaldybių gaunamas pajamas.

Ne mažiau svarbu ir tai, kad mokesčių perskirstymas, savivaldybėms leistų daugiau lėšų skirti konkrečioms, labiausiai probleminėms, rajonams aktualiausioms sritims, kas leistų sumažinti dažną įtampą tarp vietos bendruomenių ir angliavandenilių išteklius išgaunančių verslo subjektų.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Priėmus projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Priimtas įstatymo projektas įtakos korupcijai ir kriminogeninei situacijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Įstatymų įgyvendinimas prisidės prie palankesnės verslui aplinkos kūrimo. Klaipėdos, Šilutės ir Kretingos rajonų savivaldybių ir Palangos miesto savivaldybės verslo sąlygoms ir plėtrai priimtas įstatymo pakeitimas turės teigiamą įtaką, kadangi savivaldybės bus suinteresuotos pritraukti investuotojus į angliavandenilių išteklių tyrimo ir naudojimo sektorių. Naftos gavybą vykdančioms bendrovėms ir jų veiklai mokesčių perskirstymas įtakos neturės. Bendrovės ir taip investuoja į savivaldybių infrastruktūrą tiesdamos ir atnaujinamos kelius ir taikydamos kitas priemones, skirtas vietinėms bendruomenėms. Mokesčių perskirstymas, naftos gavybos mažėjimui įtakos taip pat neturės.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Priimti, keisti ar pripažinti netekusiais galios kitų įstatymų nereikia.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, jame neapibrėžiamos naujos ir nekeičiamos esamos sąvokos ir terminai.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Priimto įstatymo projekto įgyvendinimui nereikės keisti poįstatyminių teisės aktų.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Įstatymo pakeitimo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Nėra

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra.

Teikia Seimo nariai:

Ričardas Juška
Mindaugas Skritulskas
Antanas Vinkus
Jonas Gudauskas
Jonas Varkalys
Juozas Baublys